

4. Vnější vztahy

V loňském roce došlo k poklesu hodnoty exportu zboží. Většina z tohoto propadu připadla na 2. čtvrtletí.

Zahraniční obchod v roce 2020 prošel značně turbulentním vývojem. Celková hodnota vývozu zboží loni dosáhla 3 528,8 mld. korun a meziročně se propadla o 163,0 mld. (−4,4 %). Byla to nejmenší hodnota od roku 2017. Hlavní část ztrát se odehrála ve 2. čtvrtletí roku, kdy byly obě strany zahraničního obchodu ovlivněny omezením výroby ve velkých domácích i zahraničních podnicích i uzavřením hranic. Export se ale meziročně propadal i v 1. a 3. kvartálu (−4,1 %, −22,4 % a −0,9 % v 1. až 3. čtvrtletí). Ve druhé polovině roku se vývozci snažili ztráty alespoň částečně kompenzovat, ale meziročního navýšení dosáhli až ve 4. čtvrtletí. V závěrečném kvartálu roku 2020 tak hodnota exportu zboží dosáhla 1 013,6 mld. korun a meziročně se zvýšila o 96,5 mld. (10,5 %), což je nejvíce od 3. čtvrtletí 2014 (tehdy šlo o velký vliv kurzových změn). Meziročnímu srovnání zčásti pomohla slabší základna konce roku 2019, zároveň ale loni poprvé hodnota vývozu za jediné čtvrtletí překonala bilion korun.

Propadal se zejména vývoz motorových vozidel. Ztráty utrpěly i další významné exportní obory.

Propad exportu ve 2. čtvrtletí nejvíce zasáhl klíčové artikly českého vývozu, tedy motorová vozidla a přidružené subdodavatele. Zároveň se tyto obory velmi rychle snažily ztráty dohnat, takže naopak nejvíce přispívaly k růstu vývozu v druhé polovině roku. Jarní situace nejvíce postihla vývoz motorových vozidel, který se za celý rok 2020 propadl o 100,2 mld. korun (−9,8 %) na 920,0 mld., což je nejméně od roku 2015. Silně se loni snížil i vývoz strojů a zařízení (−30,9 mld. korun, −7,5 %). Mírnější byl pokles u kovodělných výrobků (−11,6 mld. korun, −5,1 %), pryžových a plastových výrobků (−7,0 mld., −3,6 %) a elektrických zařízení (−6,9 mld., −2,2 %). Dalším faktorem, který ovlivnil obě strany zahraničního obchodu, byl pokles cen surovin. Ten se ukázal na exportu základních kovů (−12,2 mld. korun, −8,9 %), ale zejména u koku a rafinovaných ropných produktů (−14,2 mld., −35,6 %). Navýšení exportu loni proběhlo u počítačů, elektronických a optických přístrojů (21,2 mld. korun, 5,5 %). Tento segment se v posledních čtyřech letech velmi dynamicky rozvíjel a výjimkou byl jen meziroční pokles v období od 3. čtvrtletí 2019 do 2. čtvrtletí 2020. Vývoz potravinářských výrobků se zvýšil o 7,5 mld. korun (6,6 %), zčásti i kvůli nárůstu cen. O 3,7 mld. korun se zvýšil export oděvů (12,3 %) a solidní byly přírůstky u ostatních výrobků zpracovatelského průmyslu (3,4 mld., 4,1 %), nábytku (2,8 mld., 10,0 %) a základních farmaceutických výrobků (2,2 mld., 4,3 %).

Ke konci roku ale došlo k výraznému oživení, které mělo alespoň částečně kompenzovat ztráty z jara.

V samotném 4. čtvrtletí 2020 nejvíce meziročně rostl export motorových vozidel (39,6 mld. korun, 15,9 %). Přírůstek posílil u počítačů, elektronických a optických přístrojů (14,0 mld. korun, 13,2 %) i elektrických zařízení (10,6 mld., 13,6 %). Po sérii poklesů ve 4. čtvrtletí meziročně narostl export také u pryžových a plastových výrobků (5,9 mld. korun, 12,8 %), chemických látek a přípravků (5,9 mld., 14,4 %), kovodělných výrobků (4,2 mld., 7,6 %), strojů a zařízení (3,5 mld., 3,4 %) a základních kovů (2,6 mld., 8,8 %). Na konci roku výrazně posílil vývoz papíru a výrobků z něj (1,2 mld. korun, 8,2 %) a základních farmaceutických výrobků (1,2 mld., 9,3 %). Zejména cenový pokles stál za pokračujícím propadem exportu u koku a rafinovaných ropných výrobků (−3,7 mld. korun, −35,2 %) a elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (−2,0 mld., −24,6 %).

Loni klesl vývoz do EU i mimo ni.

Silný pokles loni zaznamenal vývoz do EU (−119,4 mld. korun, −4,1 %) i mimo ni (−41,7 mld., −5,5 %). Nejvíce se snížila hodnota vývozu do Německa (−31,6 mld. korun, −2,8 %), Španělska (−34,9 mld., −28,1 %), Velké Británie (−18,1 mld., −11,7 %) a Francie (−18,8 mld., −10,0 %). Výrazně poklesl vývoz také k ostatním sousedům Česka – do Rakouska o 11,8 mld. korun (−7,6 %), na Slovensko o 8,4 mld. (−2,5 %) a do Polska o 3,6 mld. (−1,5 %). Naopak se loni zvýšila hodnota exportu do Turecka (9,8 mld. korun, 29,6 %), Nizozemska (3,6 mld., 2,9 %) a Korejské republiky (1,4 mld., 14,4 %). Ve 4. čtvrtletí silně rostl vývoz do Evropské unie (91,3 mld. korun, 12,7 %), mírněji mimo ni (5,8 mld., 2,9 %). Největší přírůstek byl zaznamenán u vývozu do Německa (43,3 mld.

korun, 15,8 %), do Itálie (8,4 mld., 27,4 %), na Slovensko (8,2 mld., 9,6 %), do Francie (7,2 mld., 15,6 %) a do Polska (6,3 mld., 10,6 %).

Dovoz se propadl více než vývoz. Přímo k tomu přispěla situace okolo koronaviru, ale rovněž snížení cen některých surovin.

Také dovoz zboží se loni propadl, a to o 201,8 mld. korun (−5,7 %) na 3 344,3 mld. Dovoz se ve druhé polovině roku nepřibližoval předkrizové úrovni tak rychle jako vývoz (meziroční propady dosáhly −3,2 %, −18,5 % a −4,4 % v 1. až 3. čtvrtletí). Ve 4. kvartálu už import zboží meziročně vzrostl o 29,0 mld. korun (3,2 %) na 933,2 mld. Pokles dovozu byl loni ovlivněn ze dvou směrů. Jednak se snížila domácí poptávka – zčásti ta od výrobců, kteří dovezené komponenty dále zpracovávají. Nejistota také narušila investiční aktivitu. To je vidět na loňském propadu dovozu motorových vozidel (do oddílu patří i díly a subdodavatelské práce) o 74,7 mld. korun (−13,4 %) a rovněž strojů a zařízení o 30,6 mld. (−8,7 %). Klesl i import kovodělných výrobků (−13,4 mld. korun, −7,7 %), ostatních dopravních prostředků (−10,7 mld., −25,4 %) a pryžových a plastových výrobků (−4,4 mld., −2,4 %). Druhým důležitým faktorem byl propad cen některých surovin, hlavně ropy. Hodnota dovozu ropy a zemního plynu klesla o 56,2 mld. korun (−43,2 %), základních kovů o 35,1 mld. (−13,4 %), koksu a rafinovaných ropných výrobků¹ o 15,2 mld. (−24,8 %) a s poklesem cen ropy souviselo i snížení hodnoty dovozu chemických látek a přípravků (−8,8 mld., −3,1 %). Největší zvýšení importu bylo loni zaznamenáno u počítačů, elektronických a optických přístrojů (41,6 mld. korun, 10,0 %), elektrických zařízení (12,8 mld., 4,7 %), základních farmaceutických výrobků (8,1 mld., 7,7 %) a textilií (5,6 mld., 10,8 %). Ve 4. čtvrtletí meziroční přírůstek dovozu nejvíce podpořila elektrická zařízení (14,7 mld. korun, 21,2 %), počítače, elektronické a optické přístroje (11,1 mld., 8,8 %) a motorová vozidla (8,6 mld., 6,1 %). Naopak dále trval propad importu ropy a zemního plynu (−14,2 mld. korun, −42,5 %), koksu a rafinovaných ropných výrobků (−5,2 mld., −33,1 %) a ostatních dopravních prostředků (−2,9 mld., −28,7 %).

Výrazně se propadl import z Německa.

Loni výrazněji klesal dovoz z EU než ze zemí mimo ni. Velmi hluboký propad zaznamenal import z Německa (−96,2 mld. korun, −10,5 %), propad cen ropy a zemního plynu stál za poklesem dovozu z Ruska o 47,8 mld. (−41,5 %) a značně se snížil také import ze Slovenska (−14,8 mld., −8,5 %), Francie (−11,7 mld., −9,9 %) a Itálie (−10,5 mld., −6,6 %). Naopak nejvyšší od roku 2010 byl přírůstek hodnoty dovozu z Číny (46,2 mld. korun, 11,9 %). Ve 4. čtvrtletí 2020 nejvíce narůstal dovoz z Číny (13,9 mld. korun, 12,4 %), Maďarska (7,0 mld., 31,6 %) a Polska (5,1 mld., 6,8 %). Naopak se stále propadal import z Ruska (−11,7 mld. korun, −38,2 %) a dál klesal i dovoz z Německa (−3,0 mld., −1,3 %) a Rakouska (−1,1 mld., −3,9 %).

Přebytek zahraničního obchodu se zbožím se loni zvýšil.

Výrazné zaostávání dynamiky dovozu za vývozem loni napomohlo bilanci zahraničního obchodu se zbožím. Celkový přebytek vyšplhal na 184,5 mld. korun, což je meziročně o 38,8 mld. více. Meziročního zlepšení salda bylo přitom dosaženo výhradně ve 2. pololetí. Už v 1. čtvrtletí se přebytek zhoršil oproti stejnému období předchozího roku (dosáhl 37,9 mld.) a propad zahraničního obchodu ve 2. čtvrtletí vedl ke snížení přebytku o 47,7 mld. na 9,3 mld. Obnova zahraničního obchodu ale byla poměrně rychlá a ve 3. čtvrtletí už byl přebytek na více než dvojnásobku předchozího roku (56,9 mld.). Ve 4. čtvrtletí přebytek zahraničního obchodu dosáhl 80,4 mld. korun a meziročně se zlepšil o 67,5 mld. Zaznamenané saldo i jeho zlepšení byly nejvyšší za celou dostupnou časovou řadu.

Zlepšení způsobilo zejména zmírnění deficitu obchodu s ropou a zemním plynem a základními kovy.

Ke zlepšení bilance obchodu se zbožím loni nejvíce přispělo zmírnění deficitu obchodu s ropou a zemním plynem o 55,7 mld. korun a dále se základními kovy o 22,9 mld. V obou případech mělo vliv již zmíněné snížení cen těchto surovin. Zlepšilo se také saldo u ostatních dopravních prostředků (+6,1 mld.) a záporné saldo u chemických látek a přípravků (+6,0 mld.). Ačkoli během druhé poloviny roku důležité exportní obory dělaly

¹ Zejména u pohonných hmot se kromě poklesu ceny zčásti projevily i nižší dovezený objem, protože restrikce omezily pohyb obyvatel.

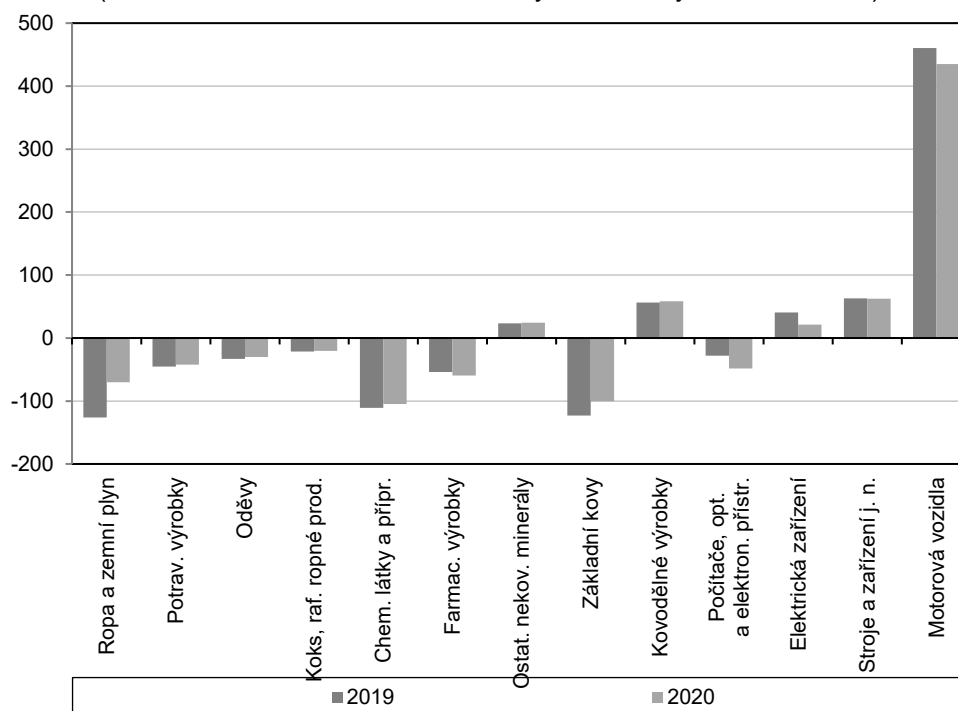

všechno pro to, aby dohnaly ztráty, výsledný meziroční propad přebytku u motorových vozidel loni dosáhl 25,4 mld. korun, u počítačů, elektronických a optických přístrojů 20,3 mld. a v případě elektrických zařízení 19,7 mld. Bilanci zhoršoval i obchod s textiliemi (-7,2 mld. korun) a se základními farmaceutickými výrobky (-5,9 mld.). V samotném 4. čtvrtletí se rekordně zlepšil přebytek obchodu s motorovými vozidly (+31,0 mld. korun) a deficit obchodu s ropou a zemním plynem se zmínil o 13,9 mld. Mírně se zlepšila také bilance obchodu s kovodělnými výrobky (+4,6 mld. korun), se stroji a zařízeními (+3,2 mld.), potravinářskými výrobky (+2,9 mld.), počítači, elektronickými a optickými přístroji (+2,9 mld.) a ostatními dopravními prostředky (+2,9 mld.). Výraznější zhoršení bilance bylo zaznamenáno u elektrických zařízení (-4,2 mld. korun).

Z teritoriálního hlediska se nejvíce zlepšila bilance zahraničního obchodu s Německem a Ruskem.

Ke zlepšení bilance zahraničního obchodu loni nejvíce přispěl obchod s Německem (+64,7 mld. korun), dále s Ruskem (+47,0 mld., poprvé bylo s Ruskem dosaženo přebytku) a také s Tureckem (+10,2 mld.). Zmínil se také deficit s Itálií (+7,2 mld. korun), zlepšil se přebytek se Slovenskem (+6,4 mld.) a také s Korejskou republikou (+5,4 mld.). Naopak ve směru zhoršení bilance výrazně působil obchod s Čínou (-46,0 mld. korun), se Španělskem (-33,0 mld.), s Velkou Británií (-16,4 mld.) a s Maďarskem (-9,5 mld.). V závěru roku došlo k masivnímu zvýšení přebytku s Německem (+46,2 mld. korun) a rovněž k dalšímu zlepšení bilance s Ruskem (+12,4 mld.), se Slovenskem (+8,1 mld.), Itálií (+7,9 mld.) a Francií (+7,0 mld.). Nejvíce se ve 4. čtvrtletí zhoršila bilance obchodu s Čínou (-12,5 mld. korun), Maďarskem (-5,1 mld.), Korejskou republikou (-3,5 mld.) a Japonskem (-3,1 mld.).

Graf č. 8 Bilance zahraničního obchodu se zbožím ve statistice zahraničního obchodu (kumulace celého roku, v mld. korun, vybrané oddíly klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ